

פרשת מטות

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה (לא, כא)

הגעלת וטבילת כלים

"ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה, זאת חוקת התורה ... אך את הזהב ואת הכסף, את הנחושת את הברזל את הבדיל ואת העופרת, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר ... וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים".

פסוקים אלו נכתבו לאחר מלחמת מדין בא נאמר למשה: "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים ... החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין ... וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם. ואת כל בהמתם ואת כל מקנהם ואת כל חילם בזזו".

בעת מלחמת מדין נתחדשו לעם ישראל מספר הלכות: הגעלת כלים, טבילת כלים, התרת מאכלות אסורות בזמן מלחמה.

כלי מדין היו בלועים באיסורי אכילה, וכשבני ישראל רצו להשתמש בכלים אלו לצורך בישוליהם, היה עליהם להכשיר את הכלים הבלועים באיסור, או על ידי פעולת הגעלה או על ידי פעולת ליבון.

מפרשי התורה תמהים מדוע הלכות אלו נאמרו כאן ולא קודם לכן כאשר חזרו ישראל ממלחמת סיחון ועוג? וכן, התורה מצוה: "כל דבר אשר יבוא באש - תעבירו באש וטהר, אך במי נדה יתחטא". הפסוק מלמדנו כי גם לאחר הליבון או ההגעלה, יש צורך להטביל את הכלי במקוה כדי לטהר אותו, מדוע? גם כאן נשאלת אותה השאלה מדוע לא צותה התורה על דין הטבלת כלים במלחמת סיחון ועוג?

שאלה נוספת שהעסיקה את מפרשי התורה, מדוע הוצרכו השבים מהמלחמה לשהות מחוץ למחנה עד לטהרתם כנאמר: "ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים ... תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי, אתם ושביכם", ומדוע לא נאמרה מצות הרחקה כששבו מלחמת סיחון ועוג?

הרמב"ן בפירושו לתורה מיישב על פי דברי הגמרא במסכת חולין שבזמן שנכנסו ישראל לארץ כנען ועסקו בכיבושם של שבעת העמים, הותרו להם אפילו "קדלי דחזירא" - בשר חזירים, ולכן דינים אלו לא נאמרו במלחמת סיחון ועוג, לא כן במלחמת מדין שאינם נימנים על שבעת עמי כנען, לא הותרו איסורי אכילה, וכאן המקום ללמד פרשת הגעלת כלים, אך עדיין בנידון השאלה מדוע לא צייתה התורה הטבלת כלים במלחמת סיחון ועוג לא נפתרה, שהרי רק מאכלות אסורות הותרו ולא איסורים אחרים, והטבלת כלים כמוה כמצות שופר ולולב שמחוייבים בהם אף בשעת מלחמה, וגם אם הגוי לא בישל בכלי זה יש צורך להטבילו?

בספר "כלי חמדה, מביא ששמע משמו של הגאון רבי אברהם מצ'כנוב זצ"ל, כי חיוב הטבילה אינו אלא בכלי שבא הישר מרשותו של הגוי לרשותו של ישראל, אך כלי שהופקר על ידי הגוי והגיע לידי ישראל מההפקר אינו מחוייב בטבילה, ולכן, במלחמת מדין שהחיו ישראל את הטף והנשים, אף שאבותיהם - בעליהם נהרגו, נפלו אליהם הכלים בירושה לאחר המלחמה, ולכן התחייבו הכלים בטבילה, לא כן במלחמת סיחון ועוג שלא השאירו איש, נשאר הכלים ללא בעלים וזכיית ישראל בכלים אלו היתה מההפקר, מצב שאינו מחייב טבילה.

בדבר השאלה מדוע נצטוו על הרחקה מחוץ למחנה עד לטהרתם דווקא במלחמת מדין, משיב הרמב"ן

פרשת מטות

בשתי דרכים. דרך אחת, היות ובמלחמת סיחון ועוג נלחמו כל ישראל, ולא היה צורך להזהיר קצתם את קצתם שלא יטמאו, אך במלחמת מדין השתתפו רק מתי מעט - שנים עשר אלף, במקרה זה היה מהצורך להזהירם שלא יטמאו את אלה שנשארו במחנה, ולכן התבקשו הלוחמים להמתין מחוץ למחנה עד לטהרתם.

דרך אחרת מפרש הרמב"ן, היות ובמלחמת סיחון ועוג השתתף כל עם ישראל, טומאה הותרה בציבור ולכן לא היה צורך לצוות על הרחקה, אך במלחמת מדין רוב הציבור לא נטמא ולא הותרה טומאה בציבור, ולכן התבקשו הלוחמים להמתין מחוץ למחנה.

בני ישראל החוזרים מהמלחמה ופושטים ידיהם בביזה, לא נהנים ללא ההלכות הקשורות לאותה ביזה, כי באשר יפנה האדם, ימצא את ההלכה המתה את דרכו.

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א